

WARS VAN VENUS EN MARS: OVER VROUWEN, VENTEN EN VLOEKEN

Bernard De Clerck

The sort of twee person who thinks swearing is in any way a sign of a lack of education or a lack of verbal interest is just a fucking lunatic. I haven't met anybody who's truly shocked at swearing... really. They're only shocked on behalf of other people. Well, you know, that's preposterous. Or they say, "It's not necessary," as if that should stop one doing it. It's not necessary to have coloured socks, it's not necessary for this cushion to be here, but is anyone going to write in and say, "I was shocked to see that cushion there, it really wasn't necessary"? No. Things not being necessary is what makes life interesting. The little extras in life. (Stephen Fry, Guilty BBC4 2007)

Als zoete broodjes gaan ze over de toonbank: boeken waarin (communicatieve) verschillen tussen mannen en vrouwen uit de doeken worden gedaan. Denk maar aan bestsellers zoals 'You just don't understand' van Deborah Tannen of 'Men are from Mars, Women are from Venus' van John Gray, of iets ruimer in scope, 'The Essential Difference' (Simon Baron-Cohen), en 'Why Men Don't Iron' (Anne & Bill Moire). Indien u daar geen soelaas in vindt, kunt u nog altijd hun academische lezingen, zelfhulpgroepen, seminars en retraites bijwonen om de gapende kloof te dichten. Bij dringende gevallen kunt u zelfs de telefonische hulplijn van John Gray inschakelen.

Zijn de verschillen echt zo groot? Is er daadwerkelijk een barrière? En wat zijn die verschillen dan zoal? De vraag is niet nieuw en menig antwoord werd reeds gegeven. Deborah Cameron vat ze even voor ons samen:

1 Taal en communicatie zijn belangrijker voor vrouwen dan voor mannen; vrouwen praten ook meer dan mannen. (zie ook het weinig flatterende 'many women, many words, many geese, many turds')

2 De verbale vaardigheden van vrouwen zijn beter dan die van mannen.

3 Mannen gebruiken taal om acties te realiseren, vrouwen gebruiken taal om een sociaal netwerk uit te bouwen. Mannen praten meer over zaken en feiten, vrouwen praten meer over relaties en gevoelens.

4 De taal van mannen is competitief en gericht op het verkrijgen en behouden van status, vrouwen zijn coöperatief en streven harmonie na.

5 Die verschillen leiden tot communicatieve problemen tussen mannen en vrouwen, waarbij de achterliggende bedoelingen verkeerd geïnterpreteerd worden.

Veel evolutie blijken mannen sinds de jacht- en visvangst niet te hebben doorgemaakt. *Me Tarzan, you Jane*. Vrouwen ook niet trouwens: zij zijn, gezien hun superieure verbale competenties, blijkbaar nog altijd het meest geschikt voor de zorgende functies. Volgens sommigen is het gewoon de aard van het beestje: mannelijke tegenover vrouwelijke hersenen. Andere bekabeling. Vandaar ook dat je meer mannelijke ingenieurs, loodgieters en bankiers hebt en minder mannelijke verplegers, kleuterleiders en sociaal assistenten. Alle uitzonderingen op de regel - en dat zijn er de laatste jaren verdacht veel aan het worden - zoals vrouwelijke ingenieurs en buschauffeurs, of godbetert, mannelijke verplegers en taalleerkrachten zijn dan schrijnende gevallen van mannelijke hersenen gevangen (geborgen?) in het lichaam van een vrouw en omgekeerd. *What's next?* Vrouwelijke decanen en rectoren? Stel je voor. Raar allemaal. *Wreed raar. Nature gone wild?* Ik dacht het niet, tenzij emancipatie ervoor zorgt dat het aantal hermafrodieten

gestaag toeneemt. Het gaat ook en vooral over rollenpatronen. En het gaat over perceptie. We zien wat we willen zien en de obsessie met zogenaamd vastgestelde verschillen zorgt voor een uitvergroting ervan.

Een mooi voorbeeld is het gebruik van onkuise taal. Daar zouden mannen beduidend ‘beter’ in zijn en vrouwen doen het beter niet. Volgens Coates (2004) dateert dit uit de middeleeuwen: vrouwen behoorden netjes en ‘ladylike’ (wat dat dan ook moge zijn) te praten. Een sterke conversationele stijl, zoals geëtaleerd in het gebruik van scheldwoorden was een overtreding van wat ‘vrouwelijk’ placht te zijn (Stapleton 2003) en niet meteen een toonbeeld van onderdanigheid, wat toch mocht verwacht worden van een dame. Restanten hiervan vinden we nog in volkswijsheden als ‘nice girls don’t swear’ en ‘swearing like a trooper’, waarbij de tolerantiegrens afhankelijk van het geslacht evolueert van verboden tot gedoogd.

Er is echter een duidelijk verschil tussen heersende perceptie en vastgestelde ‘productie’. In de masterproef van Barbara Huyghe, voorgedragen aan de Faculteit Toegepaste Taalkunde van HoGent werd het scheldgedrag van mannen en vrouwen onderzocht in een corpus van gesproken Brits Engels. De resultaten waren vrij duidelijk. Ten eerste is gebleken dat vrouwen in de studie meer scheldwoorden gebruiken dan de mannen (zij het van een iets minder zwaar kaliber). Ten tweede bleek dat andere sociale variabelen zoals leeftijd, sociale klasse en opleiding ook een grote (in sommige gevallen grotere) impact hadden op het scheldgedrag dan geslacht. Ten derde bleek dat de verschillen binnen de vrouwelijke en mannelijke informanten minstens even groot waren dan de verschillen tussen beide groepen. Laten we trouwens ook niet te kneuterig doen en met het vingertje zwaaien. Geef toe: soms doet het gewoon ook deugd en verzacht het de pijn of versterkt het de saamenhorigheid. *The little extras in life*. Deze studie is bovendien niet de enige die een aspect van de mythe ontkracht met tegenvoorbeelden, maar misschien is het ontkrachten van de mythe niet de kern van de zaak, want dan loop je het gevaar

in hetzelfde polemisch discours te belanden en dezelfde fixatie voor verschillen te ontwikkelen. Je kunt ook gewoon kijken naar de gelijkenissen - zoals menige studie in de jaren negentig die nauwelijks gepubliceerd werden wegens niet interessant -. Of je kunt er zoals Janet Hyde(2005) de statistische kanonnen bijhalen. Op basis van meta-statistiek, die het mogelijk maakt om grote hoeveelheden resultaten en data van eerder onderzoek te onderwerpen aan statistische analyse, ging ze op zoek naar vermeende verschillen tussen mannen en vrouwen met betrekking tot verschillende aspecten van communicatief gedrag (aantal onderbrekingen, overlap, wie praat het meest, etc.). Ze vond nagenoeg geen statistisch significante verschillen in het verbaal gedrag.¹ En ook daar staat ze niet alleen in. Jack Chambers (1992), nog zo'n taalkundige met een vrouwelijk brein in een mannenlijf, stelt vast dat de non-overlap tussen het verbaal gedrag van mannen en vrouwen zo'n 0,25% bedraagt. Mark Liberman (2006) vat het misschien nog het best samen: "Whatever the average female versus male difference turns out to be, it will be small compared with the variation among women and among men." De fixatie op de verschillen tussen mannen en vrouwen (en niet zozeer op de verschillen binnen die groepen) zorgt er echter voor dat een aantal mythes blijven bestaan (net als die van de vrouw die niet kan parkeren en de man die niet kan multi-taken), gevoed door de bestaande maatschappelijke orde, rollenpatronen en verdiensten die we onszelf als gender toeschrijven. Ongeacht de talloze tegenvoorbeelden.

We zijn dus nog niet toe aan de 'nieuw patatjes', maar hoe meer bestaande gender-gerelateerde rolverdelingen doorbroken worden, hoe sneller zogenaamde genderverschillen in verbaal gedrag zullen verdwijnen: wie wat wanneer en op welke manier zegt/kan zeggen, hangt immers vooral af van de rol die gespeeld wordt en niet van het geslacht. Ik noem een voorbeeld als uitsmijtertje: een aantal van

¹ Voor de aardigheid: haar onderzoek toonde wel één zeer duidelijk significant verschil aan voor een vaardigheid waar mannen beduidend beter

bovenvermelde studies toonden ook aan dat mannen veel meer praten dan vrouwen. Behalve thuis. *I rest my case*, zei de hermafrodit.

Referenties

Baron-Cohen, S. (2003). *The Essential Difference: men, women and the extreme male brain*. Penguin/Basic Books.

Cameron, D. (2007). *The Myth of Mars and Venus*. Oxford: Oxford University Press.

Chambers, J. (1992). Linguistic correlates of gender and sex. *English World-Wide*, 13, 173-218.

Coates, J. (2004). *Women, men, and language: A sociolinguistic account of gender differences in language*. Edinburgh: Pearson Education.

Gray, J. (1992). *Men are from Mars, women are from Venus*. Harper Collins.

Huyghe, B. (2013). Mars and Venus caught swearing: A closer look at gender-related swearing and the possible impact of other sociolinguistic variables in the ICE-GB. Ongepubliceerde masterproef. Hogeschool Gent, Faculteit Toegepaste Taalkunde.

Hyde, J. (2005). The Gender Similarities Hypothesis. *American Psychologist*, 60 (6), 581-592.

Liberman, M. (2006). *Sex-linked lexical budgets*. Language Log. <http://itre.cis.upenn.edu/~myl/languagelog/archives/003420.html>, accessed 10 October 2013.

Moire, A. & Moire B. (2000). *Why men don't iron. The fascinating and unalterable differences between men and women*. Citadel Publishing.

in scoren: dingen gooien. De jager en zijn speer, het zit diep.

Stapleton, K. (2003). Gender and swearing: A community practice. *Women and language*, 26 (2), 22-33.

Tannen, D. (2007). *You just don't understand: Women and Men in conversation*. Harper Collins Publishers.